

ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
ЗАПОВІДНА СПРАВА
2020 – 2021 н.р.

Анотація дисципліни	Вивчаються етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи, категорії об'єктів ПЗФ України, міжнародні охоронні категорії, правове забезпечення заповідної справи в Україні, принципи формування територіальних екологічних мереж, оселищна концепція, механізм резервування природних територій для їх майбутнього заповідання, підходи до організації охорони, наукових досліджень, ведення Літопису природи, рекреаційна, освітня та інформаційна діяльність на базі об'єктів-установ.												
1. Опис навчальної дисципліни													
Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)												
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка												
Спеціальність	014 Середня освіта (Географія)												
Освітня програма	Середня освіта (Географія)												
Загальний обсяг дисципліни	4/120 (в кредитах ЄКТС)												
Статус дисципліни	вибіркова												
Інститут (факультет)	біолого-природничий												
Кафедра	екології та географії												
Курс	2												
Семестр	3												
Вид підсумкового контролю	залік												
Мова навчання	українська												
Види занять	лекції, практичні заняття												
Методи навчання	лекції, практичні заняття, підготовка презентації, аналіз конкретних ситуацій												
Форма навчання	денна												
Лінк на дисципліну	Zoom ідентифікатор конференції:864 4785 1268 Пароль:7TEtu0												
Розподіл годин за видами робіт													
Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год/ кредити ЄКТС	Кількість годин						Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Залік			Екзамен	
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Денна	2	3	4/120	42	28	-	14	-	78	-	+	-	

2. Викладачі	
Прізвище, ім'я, по батькові Посада	Бриндзя Ірина Володимирівна кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії ira_3107@ukr.net 0964609413; Слободян Людмила Зеновіївна викладач кафедри екології та географії ludasl18@ukr.net 0676713523
3. Характеристика навчальної дисципліни	
Результати навчання	Очікуваними результатами є формування у студентів вмій визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду; використовувати знання заповідної справи та особливості формування екомережі для збереження ландшафтного та біорізноманіття; обґрунтовувати виділення і створення природно-заповідних територій; розробляти схему оптимізації ПЗФ окремого регіону згідно вимог законодавства, користуючись еколого-економічними показниками стану територій; оцінювати вплив антропогенних факторів на заповідні екосистеми; організовувати еколого-освітню, просвітницьку, рекреаційну діяльність на базі об'єктів ПЗФ; організувати громадський контроль в об'єктах природно-заповідного фонду.
Мета навчання	засвоєння майбутніми фахівцями-географами необхідних теоретичних знань, практичних навиків та етичних принципів заповідної справи як специфічної галузі природоохоронної діяльності людини в умовах сучасного суспільства.
Компетентності	При вивченні навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти загальними компетентностями : – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; – здатність приймати обґрунтовані рішення, розробляти та управляти проектами; – здатність генерувати нові ідеї (креативність); – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. фаховими компетентностями : – здатність реалізовувати краснзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності; – здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями та аналізувати інформацію в галузі географії і на межі предметних галузей.
Результати навчання	Згідно освітньої програми програмними результатами навчання є здатність студентів: - демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища; - уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань географії, екології, природокористування та захисту довкілля; - критично осмислювати теорії, принципи, методи з різних галузей географії для вирішення практичних задач і проблем.
Пререквізити дисципліни	Передумовою для вивчення навчальної дисципліни “Заповідна справа” є знання одержані з загальної екології, ботаніки, зоології, гідрології, загального землезнавства, геології з основами геоморфології, біогеографії.

4. Програма дисципліни

Введення в дисципліну “Заповідна справа”. Сутність природно-заповідної справи. Мета, об’єкти, предмет, основні завдання, основоположні поняття. Структура галузі. Етапи історії природно-заповідної справи. Роль влади, вчених та громад в історії природно-заповідної справи. Теорії природно-заповідної справи. Основні сподвижники розвитку природно-заповідної справи. Фундатори заповідної справи в Україні.

Правове забезпечення заповідної справи в Україні. Закон “Про природно-заповідний фонд України”, Закон “Про охорону навколишнього природного середовища”, Кодекси (Лісовий, Земельний, Водний, Про надра тощо), правовий режим заповідних територій, форми власності на територіях та об’єктах природно-заповідного фонду, правові засади їх функціонування, обмеження у землекористуванні на територіях ПЗФ, Конвенція про біологічне різноманіття, Картахенський протокол про біобезпеку.

Різноманітність категорій об’єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Сучасна класифікація та характеристика територій і об’єктів природно-заповідного фонду. Природні території та об’єкти: природні заповідники, біосферні заповідники, природні національні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам’ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені об’єкти: ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки пам’ятки садово-паркового мистецтва. Завдання та особливості ведення природоохоронного режиму у зазначених об’єктах ПЗФ України. Міжнародна класифікація заповідних територій. Особливості їх облаштування.

Червона та Зелена книги України. Історія створення, мета і значення Червоної книги. Положення про Червону книгу. Правила ведення та особливості структури Червоної книги. Категорії видів рослин та тварин, занесених до Червоної книги: зниклі, зникаючі, вразливі, рідкісні, невизначені, недостатньо відомі, відновлені. Положення про Зелену книгу України, модельна структура Зеленої книги України. Синфітосозологічний індекс, фітосозологічна значущість угруповань рослин, біотехнічні і созотехнічні рекомендації щодо охорони рослинних угруповань. П’ять категорій природних рослинних угруповань Зеленої книги України. Значення Червоних і Зелених книг для збереження флори й фауни.

Сучасний стан об’єктів природно-заповідного фонду України. Характеристика функціонування біосферних заповідників України: Асканія-Нова, Чорноморський, Дунайський, Карпатський. Принципи організації та діяльності природних парків України. Природоохоронна та рекреаційна діяльність на території національних природних парків. Заказники загальнодержавного та місцевого значення в Україні. Характеристика діяльності регіональних ландшафтних парків України. Штучні об’єкти ПЗФ в Україні: ботанічні сади, зоологічні парки, дендропарки, парки пам’ятки садово-паркового мистецтва. Історія їх створення та принципи функціонування.

Проектування та створення територій ПЗФ. Основи виділення територій ПЗФ. Процедура створення об’єктів ПЗФ України. Наукове обґрунтування. Науково-методичні підходи до підготовки наукових обґрунтувань. Підготовка клопотання про створення об’єкта ПЗФ. Розроблення та затвердження Положення про об’єкт ПЗФ, оформлення охоронного зобов’язання. Проектування природно-заповідних територій. Пояснювальна записка до проекту об’єкта ПЗФ. Оцінка рекреаційної ємності ландшафтів для національних природних парків та регіональних ландшафтних парків. Планово-картографічні та картосхематичні матеріали проекту, техніко-економічне обґрунтування.

Оселищна концепція. Принципи оселищної концепції збереження біорізноманіття та особливості її впровадження в Україні. Критерії забезпечення сприятливого стану збереження оселищ і видів згідно із директивою про оселища (1992). Директива Європейського союзу 92/43/ЄЕС “Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори”. Методика визначення типів оселищ Європейського союзу.

Формування екомережі. Структурні елементи та складові екомережі та їх характеристика. Реалізація Загальнодержавної програми формування екомережі та

проблемні питання її впровадження. Зв'язок національної екологічної мережі з Всеєвропейською екомережею. Території ПЗФ, що входять до складу основних широтних та меридіальних коридорів національної екомережі (Азово-Чорноморського, Степового, Галицько-Слобожанського, Поліського, Дніпровського, Дністровського, Карпатського та ін.). Ресурси Всеєвропейської екомережі: смарагдова мережа, мережа об'єктів "NATURA 2000", мережа об'єктів Рамсарської конвенції, мережі біосферних резерватів, біогеоетичних резерватів, об'єктів всесвітньої спадщини, біотопів CORINE, європейських охоронних ландшафтів. Критерії вибору структурних елементів екомережі, ключових територій екомережі, сполучних територій (екокоридорів), буферних територій, відновлювальних територій. Ресурси Національної екомережі України. Ресурси регіональних екомереж.

Організація освітньо-виховної роботи у природно-заповідних установах. Положення про наукову діяльність заповідників і національних природних парків України. Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних природних парків України. Відділи екологічної освіти в заповідниках, національних природних парках та інших установах природно-заповідного фонду. Музеї природи, екологічні стежки, туристичні екологічні маршрути.

Європейські та світові конвенції з охорони фауни та флори. Конвенція про водно-болотні угіддя. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів Угоди про збереження кажанів в Європі. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Основи заповідної справи. Її нормативна база.
2. Категоризація об'єктів ПЗФ України.
3. Етапи створення територій природно-заповідного фонду.
4. Реалізація оселищної концепції в Україні.
5. Вплив рекреації на об'єкти ПЗФ.
6. Екологічні показники заповідних територій України.
7. Використання об'єктів ПЗФ для формування екологічної свідомості населення.

5. Місце проведення занять (локація), технічне й програмне забезпечення(обладнання)

Аудиторія №__, навчальний корпус №__ вул. Т.Шевченка, 23 (Дистанційне навчання). Технічне забезпечення та програмне забезпечення навчальної дисципліни: мультимедійне обладнання.

6. Інформація про консультації

Консультації, за потреби, проводяться в час, узгоджений із викладачем.

7. Система оцінювання

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу з дисципліни перевіряється усними відповідями на практичних заняттях, співбесідою з лектором та підсумковою самостійною роботою. Завершується вивчення дисципліни заліком.

Розподіл 100 балів між видами робіт

	Семестр III
Відповіді на практичних заняттях	40
Самостійна робота	40
Співбесіда з лектором	20
Всього (залік)	100

Поточна успішність (має 100 балів) складається з балів, отриманих на *практичних заняттях* (має 40 балів), виконаної *самостійної роботи* (має 40 балів) та *співбесіди з лектором* (має 20 балів).

Загальний бал на практичних заняттях (має 40 балів) обчислюється за формулою:

$$x = \frac{A \cdot K}{n \cdot 5},$$
 A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні змістового модуля, включаючи оцінки «2», n – кількість цих оцінок (не менше 5; якщо $n < 5$, то загальний бал за усні відповіді на практичних заняттях=0), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка за усні виступи, K – кількість балів, відведених на практичні заняття. Кількість балів x заокруглюють до цілих.

Кількість балів, що виставляється за практичне заняття враховує: усне опитування студентів на занятті, знання теоретичного матеріалу, вміння вирішувати ситуаційні задачі. Облік успішності за усні виступи на практичних заняттях студентів групи ведеться за **чотирибальною** шкалою.

Підсумкова самостійна робота (має 40 балів) передбачає виконання описових і тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку самостійної роботи, виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає правильність виконання тестових і повноту розкриття описових завдань.

Співбесіда з лектором (має 20 балів) проводиться в усній формі та передбачає перевірку знань навчального матеріалу, який засвоїли студенти протягом семестру та матеріалу, який винесений на самостійне опрацювання.

Отже, залікова оцінка за семестр є сумою оцінок одержаних на практичних заняттях, за самостійну роботу та співбесіду з лектором. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

8. Політика дисципліни

Студент зобов'язаний відвідувати заняття, самостійно виконувати всі види роботи. Якщо студент з поважних причин не зміг вчасно відвідувати заняття і виконувати згідно плану завдання, тоді він, у індивідуальному порядку та в погоджений з викладачем час, виконує і здає підготовлені завдання, що охоплюють матеріал пропущених тем. Студент дотримується політики академічної доброчесності. Якщо викладач виявить плагіат, то не зараховує роботу.

10. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Клестов М.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації. К.: Фітосоціоцентр, 2001. 60 с.
2. Василюк О., Драпалюк А., Парчук Г., Ширяєва Д. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно заповідного фонду. Львів, 2015. 80 с.
3. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: навч. посіб. К.: 2003. 306с.

4. Давиденко В.М. Заповідна справа: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. 140с.
5. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідкове видання. Ужгород: підприємство “Ліра”, 2002. 328 с.
6. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: навч. посіб. К.: Заповіт, 1996. 350 с.
7. Кучерявий В.П. Екологія. Львів: Світ, 2000. 499 с.
8. Малишко М.І. Основи екологічного права України: навч. посіб. К.: МАУП, 1999. 150 с.
9. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. 383 с.
10. Мудрак О.В., Кравчук Г.І., Єлісавенко Ю.А., Дзюмак М.А. Заповідна справа. Практикум. Вінниця: ВНАУ, 2011. 96 с.
11. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навч. посіб. К.: Арістей, 2007. 480 с.
12. Термена Б.К., Літвіненко С.Г. Охорона та раціональне використання природних ресурсів: навч. посіб. Чернівці: Книги – XXI, 2005. 168 с.
13. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., ШАПОРЕВ В.П., МОІСЕЄВ В.Ф. Заповідна справа: навч. посіб. Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. 240 с.
14. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
15. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Інформаційні ресурси Web-ресурси

16. [http:// www.eduknigi.com](http://www.eduknigi.com)
17. [http:// www.eco.com.ua](http://www.eco.com.ua)
18. [http:// www.ecolife.org.ua](http://www.ecolife.org.ua)
19. [http:// www.ecoleague.net](http://www.ecoleague.net)

Викладачі _____

Бриндзя І.В.
Слободян Л.З.

Схвалено на засіданні кафедри екології та географії

Протокол № 2 від 15 лютого 2021 року

Завідувач кафедри _____ І.В. Бриндзя